3

ЛВМ

ЛЬВІВСЬКА МІЖОБЛАСНА СПЕЦІАЛЬНА НАУКОВО-РЕСТАВРАЦІЙНА ВИРОБНИЧА МАЙСТЕРНЯ

ДЕРЖБУД УРСР

УКРАЇНСЬКЕ СПЕЦІАЛЬНЕ НАУКОВО-РЕСТАВРАЦІЙНЕ ВИРОБНИЧЕ УПРАВЛІННЯ

ПАМ'ЯТКА АРХ. XVI СТ.
ПОРОХОВА ВЕЖА В М. ЛЬВОВІ
ПРОЕКТ РЕСТАВРАЦІЇ СТІН ПАМ'ЯТКИ ТОМ I

ОХОРОННИЙ № 336

М. ЛЬВІВ 1975 Р.

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії
Center for Urban History
uma.lvivcenter.org

ДЕРЖБУД УРСР – УСНРВУ

ЛЬВІВСЬКА М/О СПЕЦІАЛЬНА НАУКОВО-РЕСТАВРАЦІЙНА ВИРОБНИЧА МАЙСТЕРНЯ

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ РЕСТАВРАЦІЙНИЙ ВІДДІЛ

Пам. арх. XVI ст.
Порохова вежа в м.Львові
охоронний № 336

ПРОЕКТ РЕСТАВРАЦІЇ СТІН ПАМ"ЯТКИ

Т О М I

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії
Center for Urban History

Головний архітектор – І.МОГИТИЧ

Начальник НДРВ – Є.СОБОЛЕВСЬКИЙ

м. Л ь в і в – 1 9 7 5 р.

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії Center for Urban History

СКЛАД ТОМУ :

I. Історична довідка
2. Пояснювальна записка до проекту реставрації
3. Технологія та методологія виробництва робіт
4. Креслення / обміри, обстеження, робочі креслення/

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії
Center for Urban History

Перелік креслень:

0. План стіни пам"ятки на відм. ± 0,00 м
1. Північна стіна пам"ятки до реставрації /обмір/
2. Північна стіна в процесі розкрить від нашарувань штукатурки і цегляної кладки. /обмір і проектна пропозиція вирішення першого ярусу пам"ятки/.
3. Розгортка стін пам"ятки / проект реставрації /
4. Західний фасад пам"ятки і розгортка стін вхідного об"єму / проект реставрації /.
5. Проект дверних заповнень на північній стіні

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії Center for Urban History

ПОРОХОВА БАШТА У ЛЬВОВІ.

Порохова башта, один із найстарших пам"ятників архітектури м. Львова, входила в систему оборонних споруд міста.

Збудована башта в 1554 - 1556 р.р. Матеріалом послужило каміння із старого міського арсеналу, який на той час розбирали і будували новий, що стоїть до нинішнього дня. Стіни башти надзвичайно товсті. Їх клали з каміння і заливали вапном, що надало їм великої тривкості. До середини башти вело троє залізних дверей. Недалеко від неї напротів вул. Лисенко знаходився укріплений равелін.

Крім оборонної цілі, для якої була назначена в башті містився шпихлір, а в пивницях лежав порох. Тому то і називали її шпихлірем, або пороховою баштою. Спеціальні урядовці слідкували за станом її запасів і складали щорічні звіти міській раді. При облогах 1648,1655, 1672,1704 років служила і як твердиня і як склад провіанту. В мирний час служила складом для товарів, які перевозилися через Львів, а деколи і за в"язницю, в якій тримали полонених татарів, турків і козаків. Після хотинської битви король Ян Ш Соб"єський тримав тут трофеї здобуті у турків. В наступних роках служила як житло для комендантів Львівської кріпості. Під час здобуття Львова шведами у 1704 р. служила головним пунктом атаки на місто. Звідси Карл ХП першим вірвався на чолі своїх драгунів на верх валів, взявши в полон коменданта Львівської кріпості Камінського і через босяцьку фіртку вступив до міста.

Після вступу шведів гонтовий дах башти згорів. В 1706 р. його відреставрували і покрилит дахівкою, що залишилася в будівництва палацу Яблонських/на початку вул. Ш. Руставелі/

Протягом ХУШ ст. служила також неодноразово за склад військових припасів для російських військ, під час їх перебування у Львові. Австрійський уряд замінив її пізніше на склад селітри і військових мундирів, чим і зберіглася від повного зруйнування, як решта міських укріплень - стін і веж, що оточували Львів.

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії
Center for Urban History

В кінці минулого століття в пороховій башті планувалося влаштувати міський архів.

Література: I.

2. Повідомлення А.Чоловського в т.УІ стор. XXXI.

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії Center for Urban History

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту реставрації північного і північно-східного фасадів пам. архітектури 1554 р. Порохової башти у м.Львові.

"Порохова башта" - це залишок східної частини зовнішнього кільця оборонних споруд міста, які розібрано в XIX ст.
Складена з цегли та обличкована рваним каменем, має вона, в плані, форму зрізаної еліпси, з прямокутною прибудівкою при західному фасаді. Заокруглена сторона башти звернена на схід. Культурний шар закриває низ товстих /до 3-х м./ мурів на висоту приблизно 2-х м. Невеликі бійничні отвори підкреслюють суворість компактних форм споруди покритої стрімким черепичним дахом.
Пробиті згодом віконні та дверні прорізи нарушили оборонний характер башти. Її приміщення використовувались як склад зерна, а згодом зберігалось там знаряддя міських садівників.
Для основної реконструкції інтер"єрів в 1950 р. в башті розташувався Будинок архітектора.
Як сказано, за час її існування споруду пристосовано до кожночасних потреб. Вибиті прорізи оформлено цеглою. До наших часів споруда дійшла з отинькованими стінами, на яких де-не-де показано зондажами первісне обличкування рваним каменем, а також цегляне оформлення прорізів та закладку вивалів.
Колишні бійниці у вигляді малих прямокутних отворів /тип "Ш"/, оформлених простою б/кам"яною обв"язкою показано тільки на П-му ярусі східного фасаду.

При пристосуванні споруди під будинок архітектора використано вибиті раніше - в місці кол. бійниць - прорізи. Раніше, при опорядженні фасадів башти переважно затерто б/кам. оформлення бійниць, які збереглися.

В часі пристосування башти під будинок архітетора влаштовано новий дах згідно з окремим проектом, а головний вхід оформлено сходами і двома скульптурами мармурових лежачих левів.

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії Center for Urban History

Скульптури перевезено з літньої садиби латинських архієпископів.

Реставрацію фасадів намічалось провести тільки розчищенням первісного кам"яного обличкування від тиньку. В часі виробництва робіт виявилось, що поверхня первісного, знчно пошкодженого і втраченого кам"яного обличкування стіни покрита вирівнюючим шаром з цегли та частково з каменю для тинькування фасадів споруди під правило. Товщина вирівнюючого шару виносила 15 см., в місцях витраченого обличкування приблизно 30 см., а вм місцях вивалів - більше. Виявлено також, що оформленні кам"яними півколими перемичками бійниці П-го типу заповнено каменем і цеглою. В місцях пошкодженого кам"яного обличкування стін виявлено в цегляній кладці штраби колишніх дерев"яних горизонтальних зв"язків, які з початку прийнято за переговірну систему поміж розташованими в товщині стіни прибійничними "камерами".

На І-му поверсі північно-східного фасаду виявлено /арх.Джичка Я.М./ закладену і отиньковану б/кам"яну плиту з ключевидним бійничним отвором / тип "І"/. За нею, в товщині стіни появилась "камера" з бійничними відкосами. З внутрішньої сторони стіни "камера" була закрита товстим муром.

Беручи на увагу крок розташування пробитих прорізів І-го поверху, який дозволив відкрття згаданої плити уточнено первісне розташування бійниць того типу.

Відкриті на ІІ-му поверсі бійниці типу "П", вимагають розчищення і реставрації кам"яних відкосів і перемичок.
Закладені цеглою бійничні прорізи поміж вікнами П-го і Ш-го поверхів /по вертикалі/ виявили при розбиранні закладки наявність слідів цегляних "брустверів". Їх кладку було обтесано в продовженні - на зовні відкосів бійниць.

Оформлена б/кам"яним обрамуванням бійниця північно-східного фасаду "тип"Ш" візуально розташована на відмітці верху "брустверної" стіни. Це, а також наявність ідентичних пермичок і відкосів /обстеження гол. арх. Львівської м/о СНРЬМ тов. Могитича І.Р./ дозволили стверднти, що в цих місцях існували бійниці того типу /"Ш"/.

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії · Center for Urban History

Віконні і дверні заповнення заповнюються по проекту згідно з вимогами використання споруди. Зокрема входи в котельню і в кафетерій одержують залізні двері /проект арх. Я.Джичка/ над входами розташовані бітничні плити типу "І".

Відмостку з бетонних плит з заповненням щілин між ними щебнем і проектується понизити до відмітки нижче порогів /3 - 5 см./ входів.

Виробництвом робіт верхні частини стіни зараз не охоплені і точніших обстежень не проводжено. Для того здогади про існування на башті машикулів підтвердити неможливо.

Повної реставрації споруди не намічається. Наявність прорізів, які необхідні для використання споруди , її виключають.

Склав : /арх. І.СТАРОСОЛЬСЬКИЙ.

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії
Center for Urban History

ТЕХНОЛОГІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ

ремонтно - реставраційних робіт на фасадах пам"ятки архітектури XVI ст. Порохової башти в м. Львові.

Виробництвом робіт першої черги охоплені тільки північний і північно-східний фасади споруди. Технологія і методологія складена для цих робіт. Роботи наступної черги, що будуть проводитись на других фасадах, які ще не обстежувалися, попередньо вважаються ідентичними. Роботи передбачені технологією робіт, яка нижче дається, будуть описані в журналі авторського нагляду.

А. Попередні роботи

Шляхом встановлення щитової огорожі забезпечити прохожих від можливих нещасних випадків.
Над входом в споруду влаштувати надійний захисний дашок.
Риштування при фасадах побудувати двостякове надійно розшите з помостом, розрахованим на обвантаженнях важкими будівельними матеріалами /кам"яні глиби/. Помости кожного ярусу забезпечити поручнями. Встановити зручні драбини на всю висоту риштувань. Матеріал для риштувань стосувати якісний, здоровий. Під усі поперечини - основи помостів прибити до стояків дощані підкладки.

Б. Виробництво робіт

1. Фундаменти - втручання реставраторів не вимагають.
2. Стіни - викладені в основному з рваного каменю на вапняному розчині, з закладенням вивалів цеглою і каменю вимагають значних ремонтно-реставраційних робіт.

В першу чергу необхідно відбити накладений на кам"яні стіни отинькований вирівнюючий шар з цегли і невеликого каменю на міцному розчині, товщиною 15 - 30 см. Відкриті після відбиття шару сліди кол. бійниць закладених цеглою та каменем - показати на реставрованому фасаді. Кам"яні глиби кладки колишнього фасаду, які

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії Center for Urban History

збереглися, розчистити, а шви розшити складним розчином. Площини фасаду, на яких камінь відсутній обличкувати ідентичним каменем з кріпленням його штирями. Шви розшити.
Габарити реставрованого обличкування обов"язково відмітити вставками з кусків черепиці через 50 см. Вивали заповнити ідентичним матеріалом на складному розчині. Шви розшити.
Кол. бійниці закладені каменем і цеглою розчистити і оформити нішами з отинькуванням задніх площин заглибленъ. В загальному оформлення фасадів виконувати згідно з проектом.
Фасади західного об"єму /головний вхід/ реставрувати в другу чергу. Зондажами виявити матеріал кладки. Оформлення фасадів виконувати по вказівці автора.
Можливе отинькування стін ремонтувати і перетирати вапняним розчином. Розшивання цегляної кладки виконувати як сказано вище.

3. Відмостку ,яка існує і значно пошкоджена, влаштувати заново з бетонних плит на бетоні по пісковій основі. Щілини поміж плитами заповнити дрібним щебнем на цементі. Вздовж зовнішнього краю відмостки проложити кам"яний бордюр. Усю відмостку понизити на,приблизно, 20 см. з організацією водовідводу. Наклон відмостки на зовні i=0,01. Верх відмостки прийняти на 3-5 см. нижче поргів входів в котельню і кафетерій.

4. Цоколь стін споруди не існує. Розшивання швів кам"яного облицювання виконувати на висоту 75 см. складним розчином при відношенні цемент :вапно : пісок I:3:6.

5.Тумби - постаменти мармурових скульптур левів ремонтувати, тинькування верхніх частин тумб ремонтувати складним розчином /I:3:6/. Пошкоджений тиньк відбити. Місця ремонту розчистити і промити.
Розшивання кам"яного обличкування низу тумб ремонтувати складним розчином. Кам"яні плити розчистити, промити і закріпити цементом.

6. Скульптури левів - мармурові - розчистити і промити.

7. Карнизи підшивні, дощаті ремонтувати на місці ідентичним, якісним, здоровим, повітряно-сухим матеріалом. Необхідна антисептика та просочення протипожежним розчином.

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії Center for Urban History

8. Двері. Заповнення головного входу дубове, осклене ремонтувати /малий ремонт/ і покрити лаком, або провоскувати. Входи в котельню і в кафетерій, які зараз існують переробити з заповненням прорізів залізними дверми згідно з окремим кресленням. Для збереження їх необхідної висоти понизити прорізи на ширину товщини стіни. Оформлення цих входів виконувати згідно з проектом.

9. Вікна П-го і Ш-го поверхів, які непридатні, замінити з використанням виготовлених по кресленнях працівників Львівського облвідділу в справах будівництва та архітектури заповнень. В зв"язку з необхідністю усунення віконних коробок, які існують, виготовлені заповнення необхідно доповнити згідно з окремим кресленням.
Сосновий матеріал доповнення повинен бути здоровий, якісний. Нові заповнення встановляти з застосуванням толевої ізоляції. Антисептика обов"язкова. Заповнення малювати білою олійною фарбою. Ззовні встановити відливи з цинкованої бляхи.
Вікно І-го поверху північного фасаду, в місці, де раніше поміщалась бійниця, ззовні на товщ. до 1м. закласти, з встановленням виготовленої на зразок відкритої на північно-східному фасаду б/кам"яної плити у вигляді неправильного трапезу з ключевидним отвором - бійниці. Закладення прорізу обличкувати ззовні каменем, на зразок того, що зберігся на фасаді. Шви розшити.

Прорізи верхніх вікон реставрувати з оформленням їх цеглою з розшиванням швів. Кам"яну кладку зберегти. Цегляна кладка не повинна вис виступати з плоскості стіни обличкованої каменем. Цегляні перемички прорізів, які знищені відновити в одну цеглу з розшиттям швів.

10. Бійниці. Для реставрації бійниць І-го поверхувикористати, як зразок, згадану в п.9 плиту. Встановлювати їх в місцях намічених проектом на відмітці найденої північно-східної. Кругом плит влаштувати обличкування стіни кам"яними глибами з розшиванням швів. Позаду плит з ключевидними отворами розташованих в місцях, де в товщині стіни є камери, закладені зі сторони інтер"єру стінок, встановити дерев"яні рами з подвійним осклінням. Відступи між шибками з товстого скла до 5 см.

Найдені, закладені каменем і цеглою бійниці верхніх поверхів розчистити від закладки на глибину 70 см.

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії Center for Urban History

Задню стіну розчищеної ніші отинькувати. Кам"яну кладку відкосів і пермичок реставрувати. Шви розшити. Нижні.
Горизонтальні площини ніш - бійниць покрити цементною стяжкою для організації відливу атмосферних вод.
В місцях закладених цеглою бійниць П-го ярусу встановити оформлені б/кам"яним обрамленням прямокутні бійничні отвори на зразок того, який є на східному фасаді споруди. Відмітку розташування бійниць прийняти на зразок східної. Стіну кругом бійниці обличкувати каменем.

II. Оформлення фасаду верхнього поверху виконувати, як сказано вище. Можливі уточнення будуть дані автором в часі виробництва робіт.

I2. Дахове покриття черепицею "бобровий хвіст" ремонтувати в місцях пошкодження. Стосувати матеріал ідентичний з існуючим. Розбирання покриття вести обережно для використання існуючого матеріалу. Обов"язкова промазка швів черепиці.
Латування, яке пошкоджене замінити новим стосуючи ідентичний, здоровий, повітряно-сухий матеріал і розміри елементів.
Необхідна антисептика та просочування протипожежним розчином усієї деревини дахової конструкції.

I3. В місцях прилягання дерев"ної конструкції даху прокласти толеву гідроізоляцію.

I4. Металеві елементи дахового покриття ремонтувати.

I5. Громовідвід, який знищений, ремонтувати. Необхідне проведення авторитетного провірення його справності.

I6. Всі роботи виконувати згідно з ТУ.

Пильно зберігати усі принципи техніки безпеки.

Склав : автор - арх. І.СТАРОСОЛЬСЬКИЙ

Львів, жовтень 1973 р.

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища

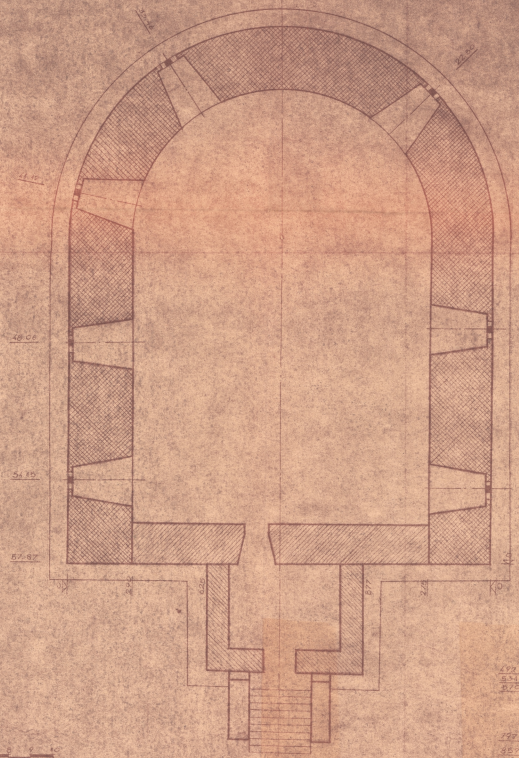

Держкуд УЗОР – УСНРБУ	Гол. архітектор		Могитич	м. Львів. Пороховa вежа "Корабель" XVII ст. Зовнішній вигляд	Проект реставрації фасадів	Лист №
Львівська спеціальна науково – реставраційна виробнича майстерня пам'ятко – охоронних реставраційний відділ	Нач. ЦРП		В. Соболевський			
	Вед. арх. проекту		І. Старосольський			
	Виконавці		В. Соболевський		План 1-го ярусу на від. 0.00	Р. арх. 0
	Перевірив		І. Іванів			Кн. 100

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії
Center for Urban History

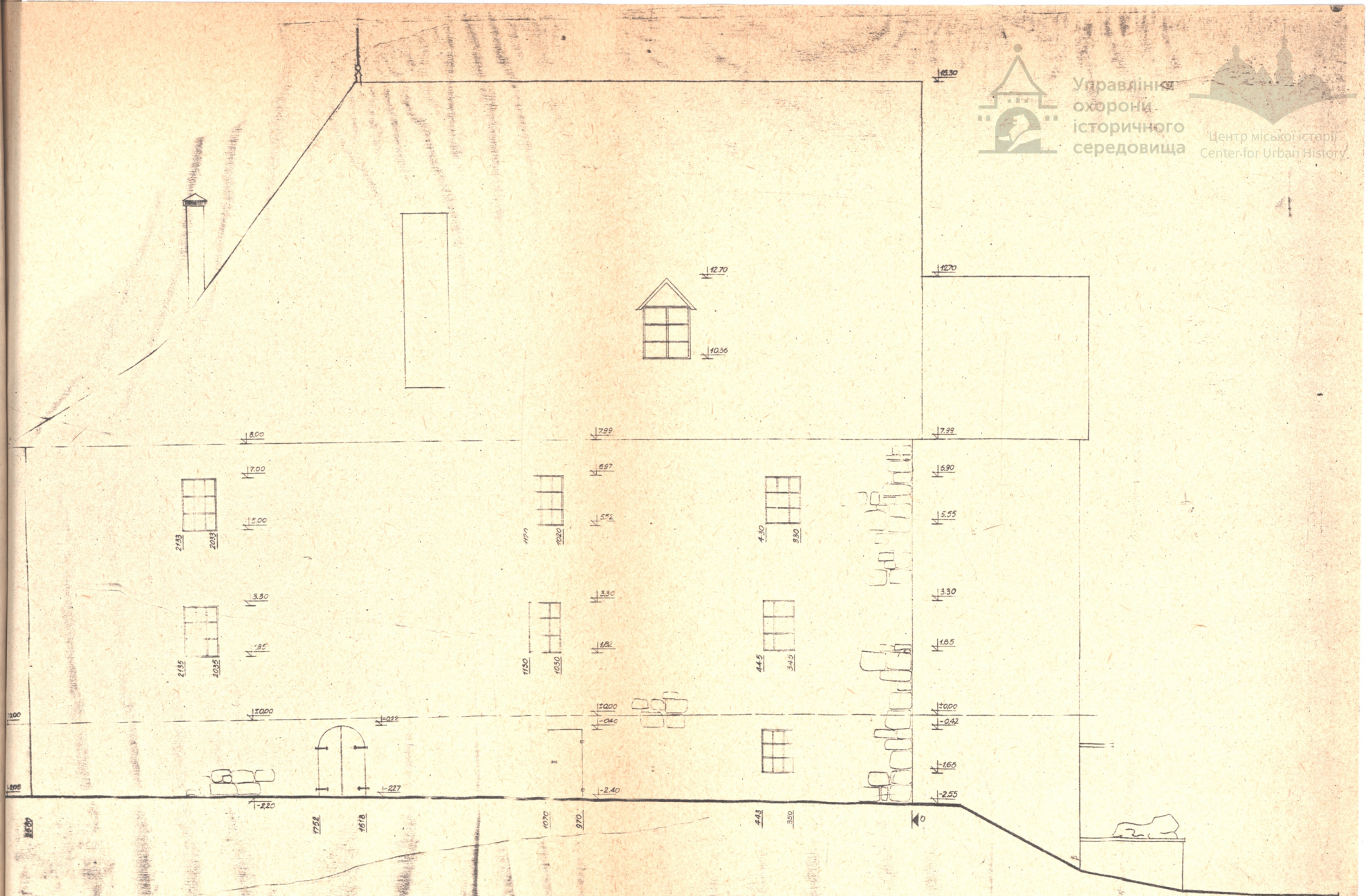

Боковий фасад /північно-східний/

Держбуд УРСР – УСНРБУ Львівська спеціальна науково реставраційна виробнича майстерня науково – дослідний реставраційний відділ	Гол. архітектор		І. Могитич	м. Львів. Порохова вежа ПАМ. АРХ. 1554Р.	Інв. № ОБМіР № арк. 21 М 1:100
	Нач. НДРР – 2		Є. Соболєвський		
	Вед. арх. проекту		І. Старосольський		
	Оформляли		Є. Соболєвський		
	Копіювала		Г. Ващків		

uma.lvivcenter.org

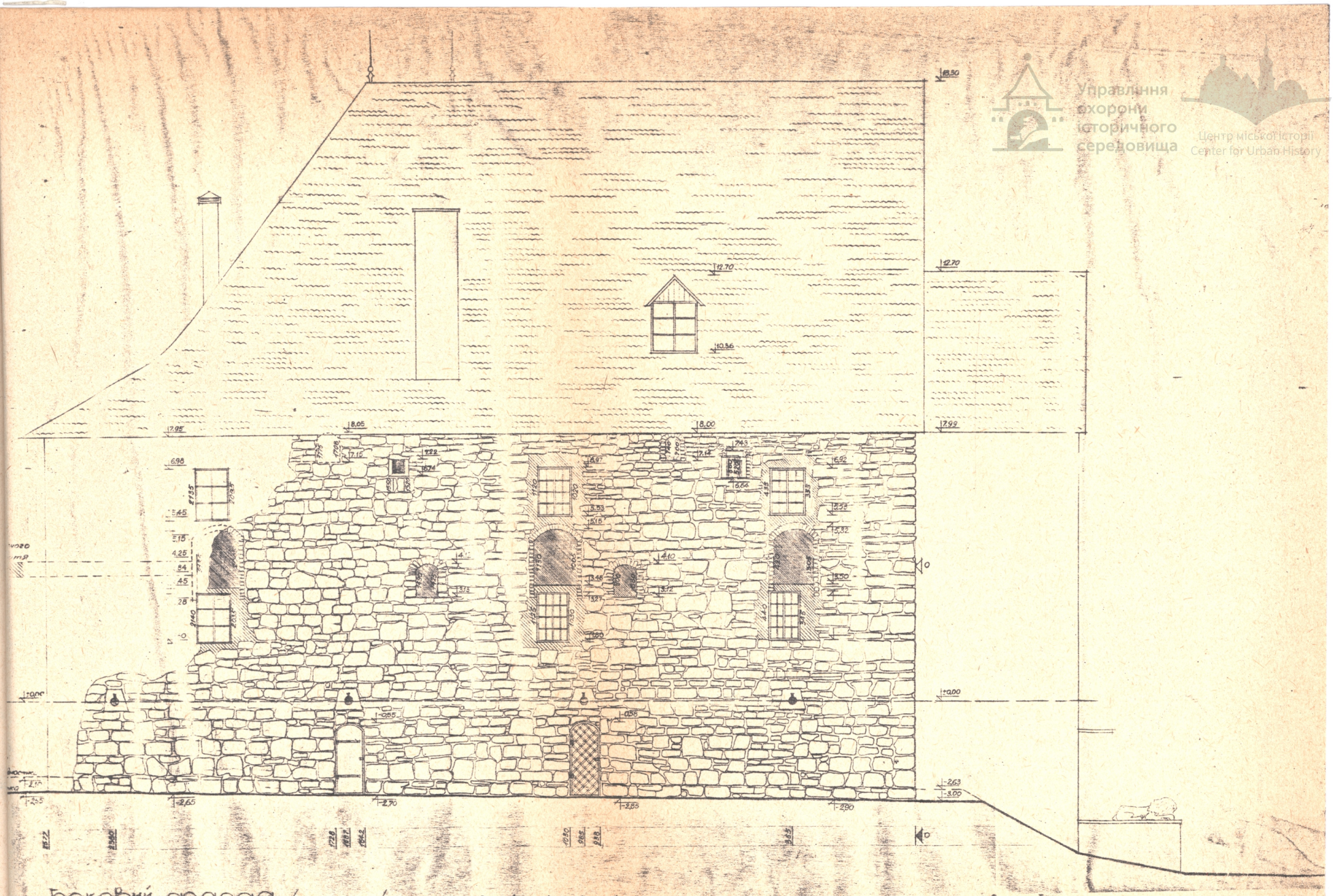

Боковий фасад /розгортка/

0 1 2 3 4 5 м

Держбуд УРСР – УСНИРУ Львівська спеціальна науково реставраційна виробнича майстерня науково – дослідний реставраційний відділ	Гол. архітектор		І. Могитич
	Нач. УДРВ – 2		Є. Собалевський
	Вед. арх. проекту		І. Старосольський
	Опрацювали		Є. Собалевський
	Копіювала		Г. Лашта

м. Львів. Порохова вежа
ПАМ. АРХ. 1554 р.

Проект реставрації
Фасади /Варіанти/

Північно - східний фасад

Пам. №

№ Арк. 2

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії
Center for Urban History
uma.lvivcenter.org

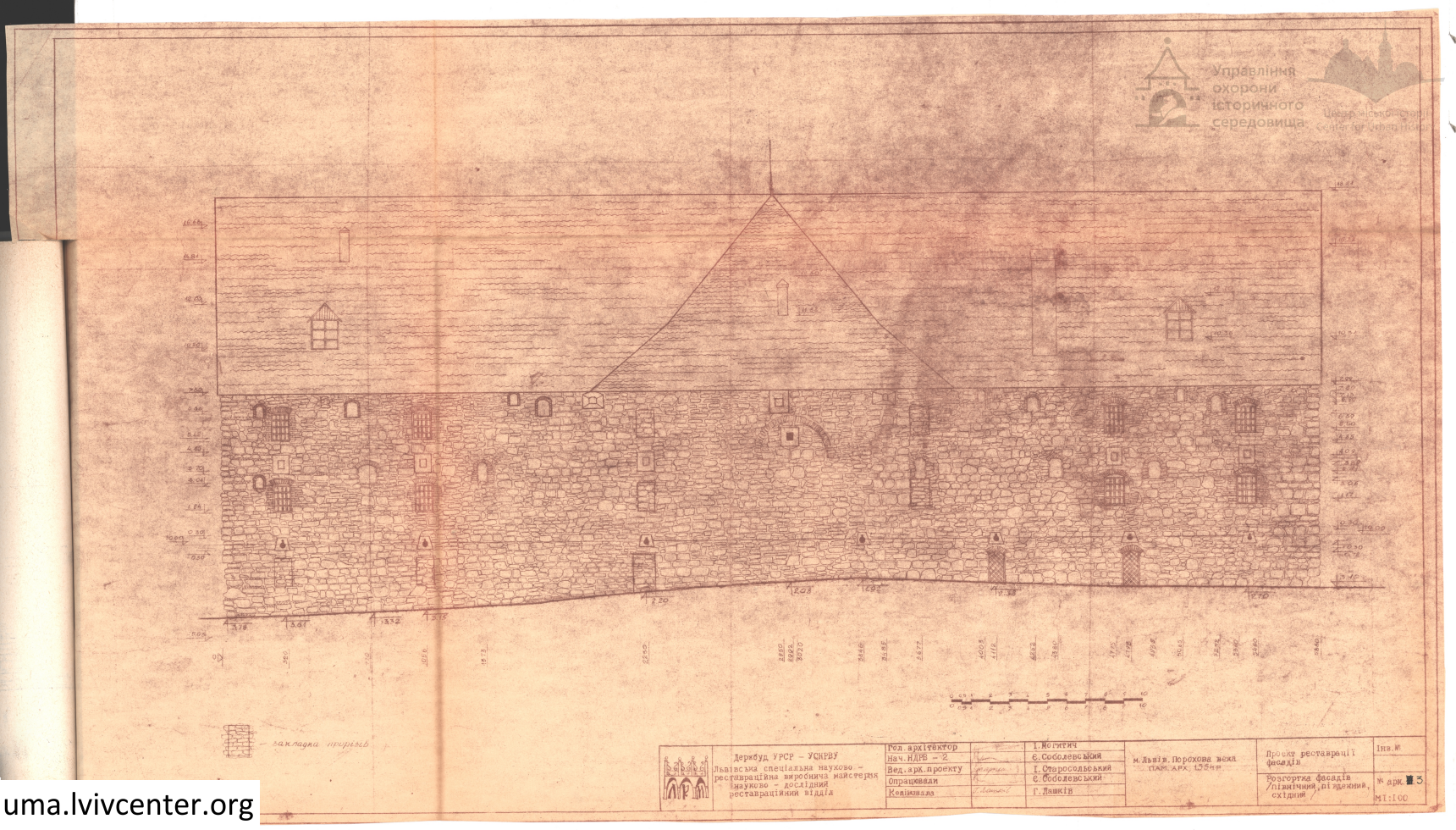

uma.lvivcenter.org

Порохова вежа в м. Львові
Проект реставрації фасадів

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії
Center for Urban History

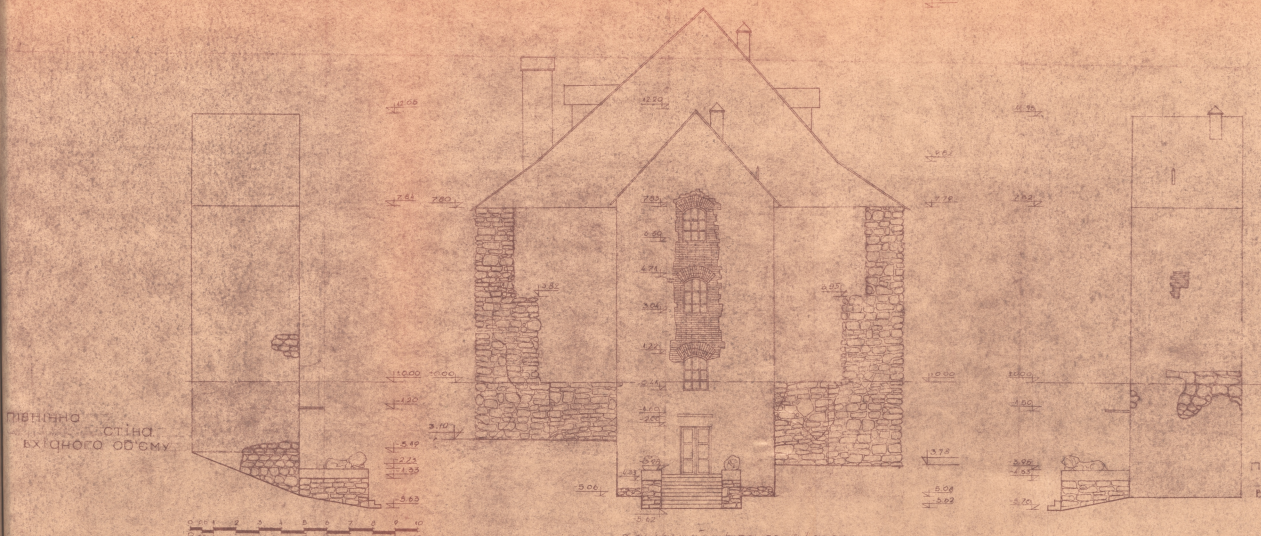

Держбуд УРСР - УСНУРВ Львівське спеціалізоване науково-реставраційно-виробниче майстерня наукових досліджень, реставрації та будів.	Гол. архітектор		І. Могитич	м. Львів. Порохова вежа пам. арх. 1554 р.	Проект реставрації фасадів	Інв. №
	Нач. НДВ - 2		Є. Соболєвський			
	Вед. арх. проекту		І. Старосольський		Розгортка стін західного фасаду	№ арх.
	Відповідала		Є. Соболєвський			№
	Копіювала	Г. Лашт	Г. Могитв			

uma.lvivcenter.org

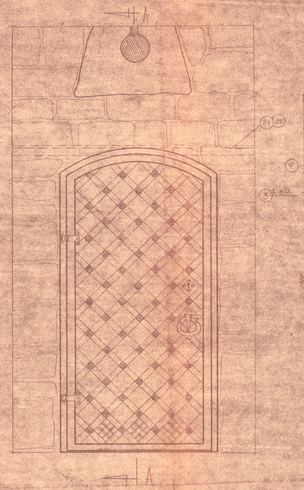

загальний вигляд дверей
МБ 1:10

розріз по А-А
МБ 1:10

дверна коробка
/металева/ МБ 1:10

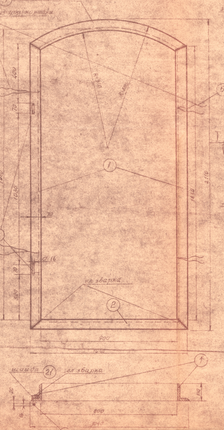

розріз по І-І

двері /металеві/
МБ 1:10

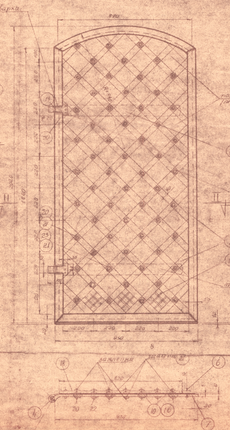

розріз по ІІ-ІІ

ручка дверей /металева/
МБ 1:1

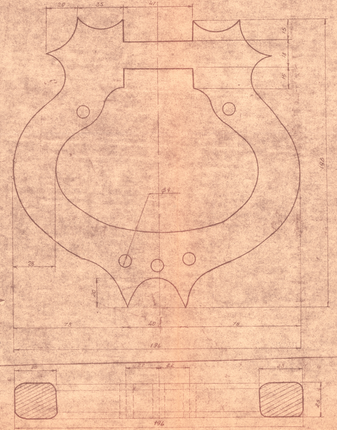

розріз по ІІІ-ІІІ МБ 1:1

накладка і скоба для
кріплення ручки МБ 1:1

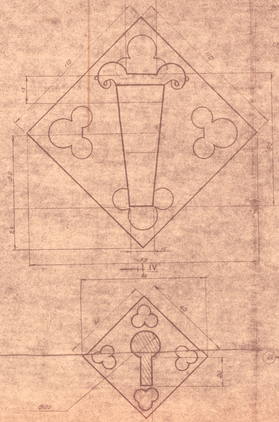

накладка на ключеву
щілину МБ 1:1

розріз по IV-IV МБ 1:1

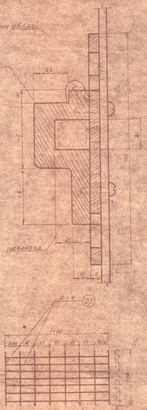

сітка перемички

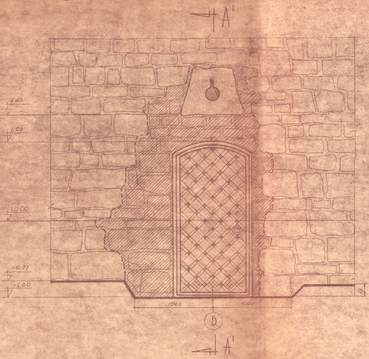

вхід в котельню МБ 1:20

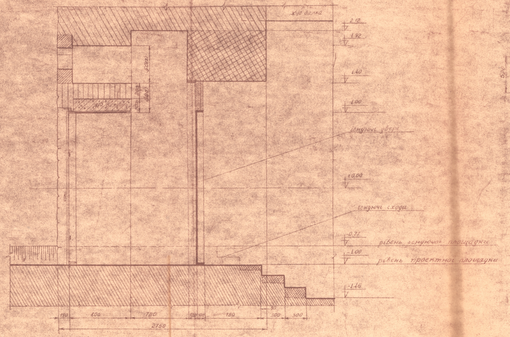

розріз по А'-А' МБ 1:20

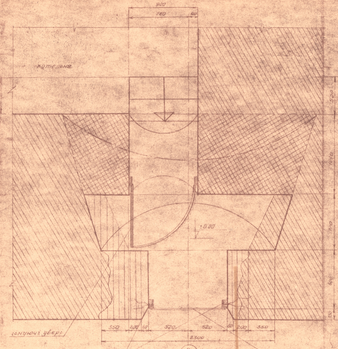

ПЛАН на відм. -0,00 МБ 1:20

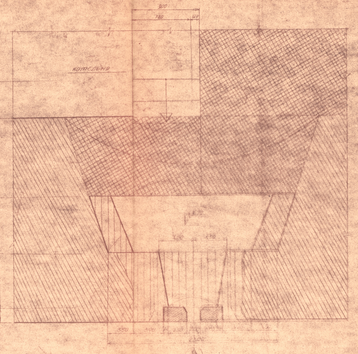

ПЛАН на відм. -1,70 МБ

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- існуюча первісна кладка
- цегляна закладка /по металевій сітці/
- нова закладка каменем
- облицювання фасаду /плитка/
- цегляна докладка

Примітки

Управління охорони історичного середовища

Експлікація перемичок

Перемички

Відомість дверних заповнень

uma.lvivcenter.org

Управління охорони історичного середовища
Центр міської історії
Center for Urban History

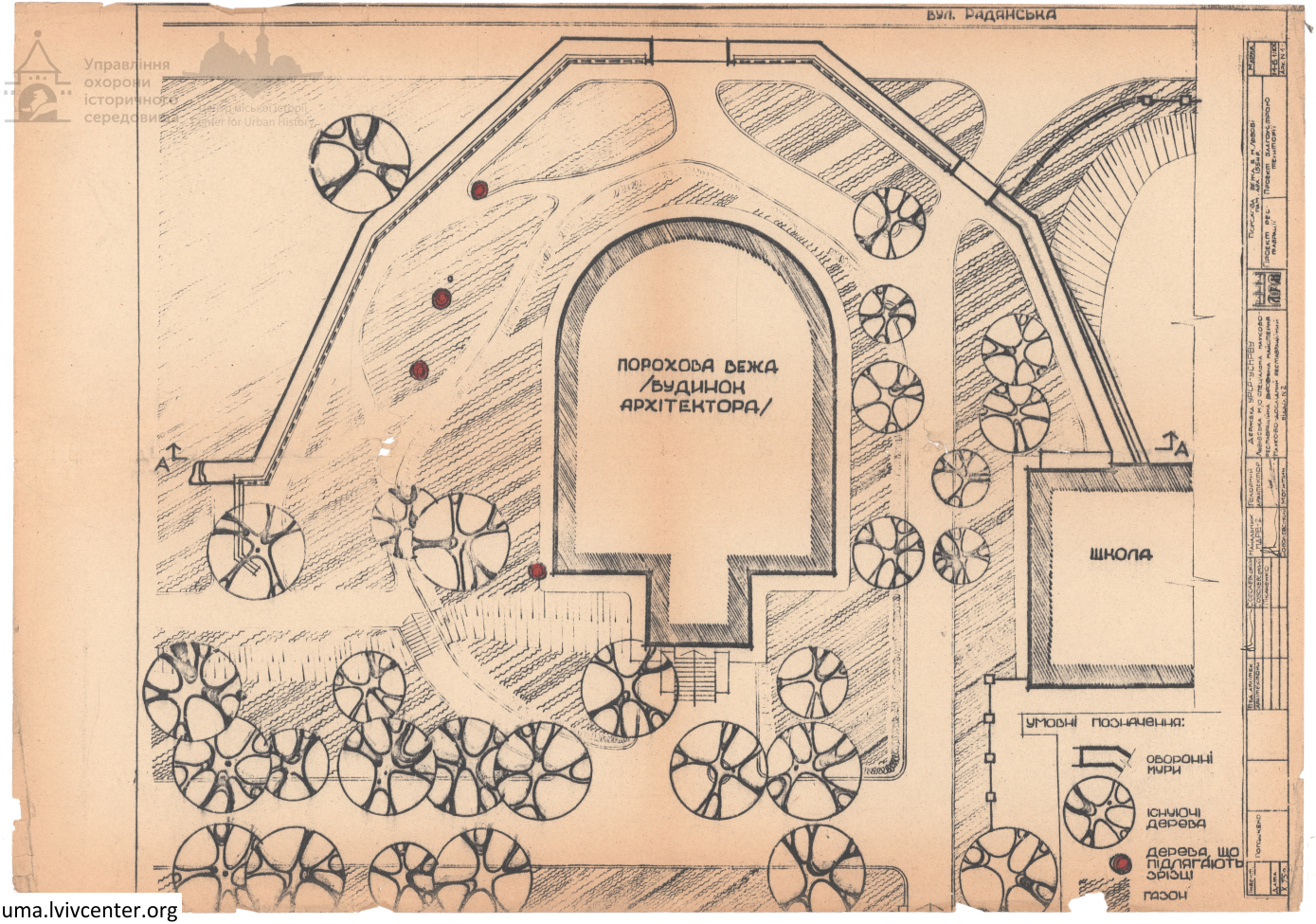

uma.lvivcenter.org